

Po čudnej bitke

Hostinský Gregor Škultéty práve utieral mokrou handrou ťažký dubový stôl a všetky zvyšky jedla, ktoré nechali hostia, zmietol na dlážku. Bolo už neskoro večer, uvažoval, že zatvorí a pozametá, keď vošli dnu štyria muži. Poobzerali sa po miestnosti a keď videli, že je takmer prázdna, pristúpili ku krčmárovi. Ten ukázal rukou na stôl, ktorý práve uprataval, ale štyria muži sa rozhodli pre podobný stôl v rohu, blízko zadného vchodu. Objednali si víno a opýtali sa, či by mal pre nich niečo pod zub.

„Navarenô sa už minulo, ale môžem vám dať slaninu a klobásu. Keby ste chceli, tak stará rozbije v kuchyni zopár vajec.“

„Uspokojíme sa so všetkým, čo bude. Dnes sme ešte poriadne nejedli.“

Hostinský načapoval do krčaha víno a priniesol im ho na stôl spolu s pohármi. To bola príležitosť, aby si ich lepšie obzrel. Skúmal, kde ich zaradiť. Sediaci to neboli, ale ani ich oblečenie neprezrádzalo, že by boli nejakí kupci pochádzajúci z mesta. Mali na sebe doslova pestrú zmes oblečenia z rozličných končín krajiny. Iba ich zablatené čižmy napovedali, že niekedy museli byť vojenské. Boli opálení ako ľudia zdržiavajúci sa dlhý čas vonku na slnku. Každý priniesol so sebou veľký vak neznáme-

ho obsahu, jeden mal navyše cez plecيا prehodenú aj objemnú koženú kapsu. Hovorili medzi sebou potichu, ale Gregor rozpoznal, že je to slovenčina, len nevedel určiť, z ktorej stolice.

„Prinesiem slaninu, klobásu a chlieb, žena medzitým urobí praženicu na masle. Spolu s vínom to bude zlatka.“

Ten muž, ktorý prišiel aj s veľkou koženou kapsou, vytiahol z vrečka blúzy dukát a hodil ho na stôl. Potom prihodil ešte jeden a povedal:

„Doneste ešte jeden džbán vína, nejako sme vysmädli. Zvyšok bude váš, ale budeme mať na vás zopár otázok.“

Keď im doniesol chlieb, slaninu a klobásu na veľkom lopári, opýtal sa: „Čo by ste chceli vedieť?“

Muž s kapsou sa pozrel lačno na jedlo a pretrel si rukou tvár zarastenú hustým strniskom. Potom si ako prvý odkrojil koliesko klobásy a hneď začal jesť. Vyzeral ako prirodzená autorita, preto mu hostinský okamžite dal prezývku Kapitán. Až po ňom sa s chuťou pustili do slaniny a klobásy aj ostatní. Muž, ktorého hostinský nazval Kapitánom, sa po nich pozrel a prehovoril:

„Dá sa u vás aj prespať? Zaplatíme. Máme za sebou dlhú cestu, sme unavení, potrebovali by sme miesto, kde by nás nikto nerušil a mohli by sme si pár dní odpočinúť.“

„Pôjdem sa pozrieť po tej praženici,“ odpovedal hostinský a nechal ich bez odpovede.

Podobné otázky dostával Gregor v minulých dňoch často. Horné Uhorsko bolo plné takýchto skupín, všetci sa niekam ponáhľali, pobudli v hostinci, deň-dva a šli ďalej. Niekedy mal dojem, že niektorí doslova utekali. Nedalo sa určiť, či patria k labancom alebo kurucom. Mohol iba predpokladať, že keď sa šírili správy o víťazstvách kurucov, tak tí na úteku boli cisárski, ale v posledných týždňoch to vyzeralo skôr opačne. Po tej bitke na Švihrovej, na planine neďaleko Vavrišova a Pribyliny, mnohí náhodní hostia už po malom džbáne vína naznačovali, že Rákociho povstanie sa čoskoro skončí a Viedeň zasa obnoví svoju vládu nad celým Uhorskom. Niektorí hovorili aj o tom, že možno očakávať prenasledovanie kurucov a ich zatýkanie. Je teda možné, že predpovedané prenasledovanie sa už začalo a títo štyria muži sú predvojom utekajúcich. V päťach sú im nepochybne labanci, cisárski vojaci.

Hostinský položil na stôl panvicu s praženicou a štyri drevené lyžice.

„Povyše krčmy je malá zemianska kúria,“ povedal krčmár. „Jej majiteľ sa počas rebélie bál o život, odišiel aj s rodinou niekam, kde vraj bude mať viacej bezpečia. Skrátka, bol to rojko. Kde teraz môže nájsť pokoj a bezpečie?! Lenže ten zeman nemal dosť peňazí na cestu a chcel, aby som mu požičal. V neistých časoch to nejde len tak. Preto mi dal do zálohy svoje zeme a kúriu. Nevie, či sa ešte vráti. Už je preč dva roky a zatiaľ ani raz nedal o sebe vedieť.“

„To vyzerá slubne,“ konštatoval ten, ktorého hostinský nazval Kapitán.

„Neunáhlite sa v hodnotení, pokiaľ ide o tú kúriu. Sme v Liptove. Tu je síce hodne zemanov, ale väčšinou sú to takzvaní sedmoslivkári. Od sedliakov sa líšia iba tým, že majú v truhlici schovaný armáles, ktorý potvrdzuje ich povýšenie do šľachtického stavu, niektorí majú na stene zavesený aj címer, nemusia platiť dane a občas sa niektorému ujde nejaký ten slúžnovský úrad alebo miesto mestského sluhu. Ale to je všetko. Požiadal som preto jedného želiara, aby sa o dom staral a nechal polia spustnúť. Je to teraz jeho živobytie. Tá kúria má iba také meno, skôr je to väčšia sedliacka drevenica. Má pitvor, dve izby a komoru, vzadu je humno, maštal a neďaleko aj malý domček, kde býva želiar s rodinou. Ak vám ubytovanie bude vyhovovať, môžete tam ostať, dokedy chcete. Ako závdavok mi dáte štyri zlatky, želiarova žena vám môže variť. Keď sa vám bude máliť, prídete sem. Tu sa ešte vždy niečo nájde pod zub.“

Poslední furmani dopili a pobrali sa k svojim vozom. Hostinský zatvoril za nimi dvere a zasunul na nich závoru. Keď štyria muži dojedli, hostinský zvesil z povaly lampáš s hrubou sviecou a kývol im, aby ho nasledovali. Zadnými dvermi vyšli do tmy. Šli za hostinským, ktorý mal istý krok a evidentne poznal cestu naspamäť aj potme. Po chvíli sa ocitli pri drevenom plote. Hostinský zabúchal na bráničku, najskôr sa ozval pes a až po jeho vytrvalom brechaní sa objavilo svetlo v malom okienku. Potom vrzli dvere. Hostinský oslovil muža, ktorého ešte stále nevideli. Až keď si neviditeľný zobral do ruky lampáš, objavila sa bosá postava oblečená iba v dlhej košeli a spodných gatiach. Keď sa bradatý muž v stredných rokoch dozvedel, o čo ide, ponáhlal sa späť a po krátkom čakaní priniesol veľký kľúč.

V pitvore kúrie bola iba hlinená podlaha a zacítili zatuchlinu, zrejme

vnútri už dávno nik nebol a nevetralo sa. Želiar zapálil sviečkou drevo prichystané v kozube a potom ich dovedol do veľkej prednej izby.

„Sú tu dve postele a v zadnej izbe ešte jedna. Musíte si na túto noc nejako vypomôcť,“ konštatoval Gregor.

„To nič, my sme zvyknutí spať všelijako a všelikde,“ odpovedal jeden z mužov.

Ten, ktorému dal krčmár prezývku Kapitán, sa na neho prísne pozrel, zrejme povedal viac, ako mal. Krčmár to ale postrehol.

Na vidiek už bolo hodne neskoro, keď želiarova manželka nabrala odvahu a vošla to ráno už druhý raz do drevenice. Najskôr sa motala po pitvore, naschvál buchotala kuchynským riadom a vzkriesila oheň v kozube, lebo chcela v kotlíku prihriať kašu, ktorú im už predtým doniesla na raňajky. Keďže dlho neprejavovali známky života, kaša medzitým vychladla. Až buchot v pitvore považovali štyria muži za dostatočný signál, že treba vstávať.

„Dobrô ráno, páni, priniesla som vám fruštik.“

Želiarka dala na stôl štyri drevené misky a naplnila ich kašou z kotlíka. V malej panvici mala roztopený loj a tým poliala kašu v miskách. Postavila pred nich krčah kyslého mlieka.

„Ak budete chcieť obed, povedzte. Uvarím zeleninovú polievku s krúpami.“

Muži sa popozerali po sebe a ten, ktorého hostinský nazval Kapitánom, odpovedal za všetkých:

„Chceme sa trocha poobzerať po okolí, tak dnes obed radšej nie. Ak budeme chcieť nejakú večeru, tak povieme.“

Keď žena odišla, Kapitán si nabral na lyžicu kašu a dlho sa na ňu pozeral.

„Zvykajme si. Zrejme budeme musieť zmeniť nielen zovňajšok, ale aj spôsob života. Nebude to jednoduché, ale inú možnosť nemáme.“

„Predpokladám, že už máš nejaké plány,“ konštatoval jeden z mužov. „Dovedol si nás až sem a my sme šli bez slova za tebou, lebo ťa poznáme a veríme ti. Stále však nič nevieme.“

„Pozri sa, Juraj, prežili sme všeličo, ale po tej bitke na Švihrovej nás

„Môj plukovník Juraj Luby si ma dal zavolať a povedal, že sa chce dostať čo najskôr bočnými cestami na juhovýchod, kde by sa mali zhromažďovať nové kurucké oddiely.“

už zrejme nič dobré nečaká. Môj plukovník Juraj Luby si ma dal vtedy zavolať a povedal, že sa chce dostať čo najskôr bočnými cestami na juhovýchod, kde by sa mali zhromažďovať nové kurucké oddiely. Tam si vraj vyžiada nové rozkazy. Ja sám osobne mám dojem, že myšlienky povstania sa akosi vytrácajú. Aspoň na istý čas. Keď som videl, ako mnohí dôstojníci hľadajú cestu úniku, bolo mi jasné, že už vedia, čo bude nasledovať. Koniec. Zachraňovali si holý život. Niektorí možno nájdu spásu za hranicami, iní sa pokorne podrobia Viedni. Len môj plukovník je rojko, ešte stále verí, že Uhorsko raz dosiahne nezávislosť a spolu s ním získajú slobodu všetky národy v ňom žijúce i samotný robotný ľud, len sa treba na to dobre pripraviť. Na chvíľu sa treba stiahnuť, tváriť sa ponížene, pokorne, nerobiť nič nápadné, ale zároveň opäť začať zhromažďovať zásoby a ľudí. Potom, až nastane vhodný čas, opäť udrieme. Ľudia vraj pôjdu s nami.“